

Riktlinje för hantering av otillbörlig påverkan och propaganda vid val.

PROGRAM

Uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten.

POLICY

Uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt och principer för vägledning.

STRATEGI

Konkretiserar ett program eller en policy och utgör en grund för Prioritering.

HANDLINGSPLAN

Beskriver konkreta mål och åtgärder.

RIKTLINJER

Säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande.

Beslutad av Valnämnden, den 10 juni 2022, § 37

Dokumentansvarig på politisk nivå: Valnämnden

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Ansvarig för val

Sammanfattning

Allmänna val är en central del av vårt demokratiska statskick och det är viktigt att väljaren är ostörd och skyddad från påverkan under tiden denne röstar. På ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill detta får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljaren i dess val.

Genomförande av val ska präglas av objektivitet, det vill säga saklighet och opartiskhet. Väljarna ska ha ett högt förtroende för valets genomförande.

Det är inte tillåtet att uppträda som röstmottagare i klädsel som är partipolitisk. Partifunktionärer med banderoller eller annan klädsel eller utrustning som är partipolitisk får inte uppehålla sig på röstmottagningsställe eller i anslutande utrymme. Om partifunktionärer ska gå in sådana lokaler måste de ta av sig banderoller och liknande. Reglerna om propaganda innebär aldrig att den grundlagsskyddade rätten till religionsfrihet kan inskränkas.

Försök att otillbörligt påverka valgenomförandet är ett brott. I brottsbalken 17 kap. 8 § framgår det att om man försöker hindra omröstningen, förvanska resultatet av omröstningen eller på något annat otillbörligt sätt inverka på omröstningen kan man dömas till böter eller fängelse.

Riktlinjen riktar sig till samtliga aktörer och individer vid genomförande av val, men framför allt till röstmottagare och de politiska partierna

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	5
Propaganda i eller anslutning till val- och röstningslokaler.....	5
Röstmottagarnas objektivitet.....	6
Otilbörligt verkande vid röstning	6
Verksamhetskyddsanalys	7
Värdeneutrala röstmottagningsställen.....	7

Inledning

I Örebro kommun finns det sedan lång tid tillbaka en praxis gällande propaganda vid allmänna val. Denna praxis har varit förankrad i såväl Valnämnd som bland de i kommunfullmäktige representerade partierna. Riktlinje för hantering av otillbörlig påverkan och propaganda vid val i Örebro kommun konkretiserar och förtydligar vad som gäller för valets genomförande och ska fungera som ett verktyg för dialog mellan Valnämnden och de olika aktörer som återfinns i ett val. Riktlinjen riktar sig till samtliga aktörer och individer vid genomförande av val, men framför allt till röstmottagare och de politiska partierna. Beslutad riktlinje ska finnas tillgänglig på kommunens hemsida.

Riktlinjens olika formuleringar baseras till stor del på Valmyndighetens särskilda ställningstaganden som beslutas av Valmyndighetens nämnd.

Propaganda i eller anslutning till val- och röstningslokaler

I enlighet med vallagen 8 kap. 3 § får det inte i eller i ett utrymme intill ett röstmottagningsställe förekomma politisk propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val. Syftet med regleringen är att väljaren ska vara ostörd och skyddad från varje form av påverkan under själva valhandlingen och bestämmelsen utgör ett led i att trygga genomförandet av fria och hemliga val.

Vallagen preciserar inte vad som är otillåten propagandayttring och det är röstmottagarna som primärt har ansvaret för att förbudet mot politisk propaganda efterlevs. De politiska partierna bär samtidigt ett ansvar för att de delar av riktlinjen som har bäring på propaganda och partipolitiska aktiviteter efterlevs.

Reglerna om propaganda innebär aldrig att den grundlagsskyddade rätten till religionsfrihet kan inskränkas. Det innebär att det alltid är tillåtet att bära religiös klädsel på och intill ett röstmottagningsställe.

- Röstmottagare får under tjänstgöringen inte bära kläder eller symboler som är partipolitiska.
- Partifunktionärer med klädsel eller utrustning som är partipolitisk får inte uppehålla sig i en vallokal/lokal för förtidsröstning eller ett angränsande utrymme. Om partifunktionärer går in i sådana lokaler måste de först ta av sig banderoller, symboler och liknande.
- Valaffischer eller annat kampanjmaterial får inte sättas upp i anslutning till ett en vallokal eller en lokal för förtidsröstning. Röstmottagarna har rätt att ta ner affischer eller motsvarande som är uppsatta i nära anslutning till ett röstmottagningsställe. En bedömning måste göras i det enskilda fallet, utifrån platsens särskilda förutsättningar att ge skydd för väljarna mot att utsättas för politisk propaganda under valhandlingen.
- Den politiska propagandans omfattning och i vilka former de politiska partierna söker fånga väljarnas intresse är av betydelse i bedömningen.
- Partiföreträdarna lämnar de valsedlar som partierna ansvarar för till röstmottagarna. Valsedlarna bör överlämnas i neutrala kassar, kartonger eller liknande, utan partisymboler eller politisk propaganda.
- Företrädare för partier som deltar i valet får dela ut valsedlar utanför

Röstmottagningsställen, inget annat kampanjmaterial. Valsedelsutdelning ska ske utanför ingången till vallokalen. Företrädarna för partier som delar ut valsedlar får bära partisymbol.

- Partipolitiska diskussioner ska undvikas i anslutning till röstmottagningsstället. Om en väljare tar initiativ till en partipolitisk diskussion ska denna föras utanför området till röstmottagningsstället med hänvisning till att det enligt vallagen inte får förekomma politisk propaganda.
- Torgmöten eller andra politiska aktiviteter får inte ske i direkt anslutning till ett röstmottagningsställe. Valnämnden kan i undantagsfall acceptera avsteg från detta, till exempel partiernas valstugor i centrala Örebro.
- Partierna ska beakta kraven i 8 kap. 3 § vallag när de planerar sina valkampanjer, till exempel avseende affischering och annat kampanjmaterial, utdelning av valsedlar samt torgmöten och andra aktiviteter.

Röstmottagarnas objektivitet

Genomförande av val ska präglas av objektivitet, det vill säga saklighet och opartiskhet. Väljarna ska ha ett högt förtroende för valets genomförande. Den som är förordnad som röstmottagare utför sådant arbete som innehåller befogenheten att bestämma om rättigheter och skyldigheter. Sådan befogenhet innebär myndighetsutövning som ska utövas objektivt.

- Vid utbildning av röstmottagare ska valkansliet informera om reglerna om objektivitet.
- Den som kandiderar på en lista bör inte arbeta som röstmottagare i det val kandidaturen avser.

Otillbörligt verkande vid röstning

I brottsbalken 17 kap. 8 § framgår det att om man försöker hindra omröstningen, förvanska resultatet av omröstningen eller på något annat otillbörligt sätt inverkar på omröstningen kan man dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Exempel på ageranden som kan vara straffbara är att gömma valsedlar, ge missledande information om tid eller plats för omröstningen eller hota någon för att förhindra denne att rösta.

Om brottet är grovt kan man dömas till fängelse i högst fyra år. Brottet kan bedömas som grovt om det har begåtts med våld eller hot om våld alternativt omfattar missbruk av tjänsteställning. Ett exempel på missbruk av tjänsteställning är om en rösträknare avsiktligt räknar fel vid rösträkningen. Brott mot rösthemlighet innebär att man på ett otillbörligt sätt försöker få kännedom om hur någon har röstat.

- Misstänkt otillbörlig påverkan på allmänna val samt brott mot rösthemlighet ska noggrant dokumenteras och polisanmälas. En noggrann och detaljerad dokumentation av misstänkt påverkan skapar goda förutsättningar för polis och åklagare att utreda och lagföra eventuella brott.

Verksamhetsskyddsanalys

Valmyndigheten bedömer att den del av valadministrationens verksamhet som inte omfattas av bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen bör analyseras genom en verksamhetsskyddsanalys. Verksamhetsskydd utgår ifrån skyddsvärdet, det vill säga vad måste skyddas, och syftar därmed till att skydda valens genomförande och förtroendet för valens genomförande.

Verksamhetsskyddsanalys är ett systematiskt arbete och tar sikte på skydd mot antagonistiska hot.

- Valkansliet ska inför val arbeta systematiskt med att identifiera och skydda verksamhet som kan få negativa konsekvenser för genomförandet av, och förtroendet för, allmänna val om den påverkas negativt. Verksamhetsskyddet utgår från verksamhetens egna behov och krav.

Värdeneutrala röstmottagningsställen

Valnämnden beslutar om vilka vallokaler och lokaler för förtidsröstning som ska användas vid val. Ett röstmottagningsställe ska inte ha anknytning till en viss politisk sammanslutning och bör inte ha en sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstning.

- Lokaler med politisk anknytning ska inte användas. I bedömningen av vilken lokal som är mest lämplig ska god tillgänglighet för väljarna väga tyngre än en i övrigt bättre lämpad lokal, även om den har anknytning till ett företag, en religiös sammanslutning eller dylikt. I de fall något kriterium tillåts stå tillbaka ska Valnämnden motivera vad som gör att man ändå väljer den lokalen.